Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Dominga Arrillaga Arrillaga

Eibar, Gipuzkoa (1931)

Aurkibidea

Biografia

Elgoibarren jaio zen Goikoetxe baserrian. 13 urte zituenean Idotorbe (San Pedro) auzoko Armasio baserrira joan zen neskame, Elgoibarrera bertara. Gero 19 urterekin Eibarko Mandiolaazpikoa baserrira joan zen neskame eta bertako seme batekin ezkondu zen, 21 urte zituenean. Bertan bizi izan da harrezkero. Batez ere Eibarko kontuak aipatzen ditu, baina Elgoibarko hizkera gorde du.

Zintak

EIB-093

- **Proiektua**: Eibarko ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Sarasketa, Ane
- **Data**: 2009-07-23
- **Iraupena**: 74 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Sarasketa, Ane
- **Transkribatzailea(k)**: Urizar Ibargutxi, Maialen

Pasarteak

1. Mandiola bailarako inguruak

- **Erref**: EIB-093/004
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:04:07. **Bukatu**: 00:06:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Eibarrera heldu zenean Eibar, Mandiola bailara ingurua, nola gogoratzen duen kontatzen du. Astobidea pasatzen zen Mandiolaazpikoa baserriaren ondotik. Azpiritik Asola bidera beste bide bat zegoen. Bideak aipatzen ditu. Beraien etxe ondotik pasatzen zen andabide bat.

Transkripzioa
- Zelan akordatzen zara Mandiolara etorri ziñanian zelako, egonda ziñan aurretik hamen?
- Ez, ez, ez, ez.
- Zelako parajiak edo akordatzen zara ze…?
- Bai, bai, parajiak ba oingotxe modukuak, aldapak eta, hoixe.
-Berdin zeuan?
- Orduan dana, orduan egoten zan, ba, dana solua, dana gorrittuta: ba artua, garixa, babia,... ba horrek danok. Ta oin asko dao ba zelai, oin zelai ta ortua bakarrikan.
- Etorri ziñanian bidiak eta…?
- Ez, ez bidiak ee... bidiak, danak, bidiak txarrak, kamiñorik eta ezebez.
- Ta Mandiola zelakua zan orduan? zetaz akordatzen zara? osea, ze diferentzia zeuan edo, bidiak berdiñak ziran hamen?
- Ez, bidiak hamendittikan goittik-behera juten zan astobidia, ta burdixakin [ta bidia]; gero kamiñua ein zan ba behetiken.
- Eta orduan nundik pasatzen zan?
- Azpiri badau ba, zuen etxia? Hantxe handittik behetik Asolaberrira, hortxe zeuan bide estu bat, ta orduan haixe zan.
- Ta Asolaberritik Matxarira?
- Asolaberritik Matxarira.
- Ta hamendik gora? Arratera edo?
- Hamendik gora, ba, hamendixiken... hamen behetin-gora, gero hor be kamiñua dao einda, baiña, ostian, ba dana burdibidia.
- Baiña oin dauan kamiño bardiña zan?
- Ez, ez, ez hamen bertan behetik-gora zeuan bidia, bertatik Mandiola,

Mandiolagaiñeko etxeostetik Itturruara oin kamiñua badao ba? Hara arte zan bidia. Bidia dana. Ta handik gora be bidia. Ta gero kamiñua ein zan. Kamiñua ein zan, ba, hortik bueltan kamiñuoi.
- Eta lehen andabiderik pasatzen zan hamendik?
- Bai, andabidia hamendik goittik-behera, esan doun tokixan, astuekin-ta juten zan tokixan, Asolaberrittik behera.
- Hori zan andabidia?
- Andabidia hoixe zan.
- Eta beste bat ez zeuan Sagarbitta aldera?
- Sagarbitta aldera, baiña hamendikan ez.
- Ez?
- Ez, ez hamen Azpirikuak ta hamen hamendikuak danak hamendik behera.
- Eta nora aillegatzen ziran?
- Matxarira.
- Eta goruntz?
- Gorutz e... goruzko e hamen Itturruakuak-eta be hortxetik, hamendittik goittik-behera, behera danak.
- Eta Arraterutz Santa Kruzera igotzen zan andabide hau, edo...?
- Arrate, nik Santa Kuruzko andabidia sekula ez dot ikusi. Sagarbittakuak be Sagarbittatik behera bai, baiña Sagarbitta...
- Itturruan amaitzen zan?
- Itturruan amaitzen zan hori bidiori e andabidia zertzen zana.
- Eske entzun... ez dakit, Sagarbittak edo esan zeskuen, bazeuala beste andabide bat Agiñara pasatzen zana, ez dakit.
- Nik Agiñarakua seku... nik Agiñarakua beti ezautu dot e kamiñua, hori Arrateko kamiñua, nik hori beti ezautu dot hamen.
- Eta Sagarbittatik gora zoiana?
- Sagarbittatik gora hor bazeuan bidia, baiña hor goittik-behera andarik nik sekula ez dot hori ezautu, ez; zegaittik eze gero Txabolakua ta horrek Akondiakua-ta juten zien Gorostaraiño, Gorosta azpitik behera beste... Azittaiñera bajatzen zian horrek.
- A! Orduan hor zeuan beste bide bat...
- Hori beste... beste bide bat zan.

2. Santakuruzko eskolako maistrak

- **Erref**: EIB-093/006
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:07:20. **Bukatu**: 00:10:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Santakuruzko baserri-eskola ezagutu zuen. Berak garbitzen zuen hilean behin. Maistrak ere ezagutu zituen. Haien etxean egon zen maistretako bat bizi izaten: Ana Mari zuen izena. Mandiolaazpikoa baserrian bi etxe zeuden, eta ondoko etxean ere egon zen beste maistrarik. Eskolak etxea zuen, baina maistrek ez zuten bertan gelditzerik nahi, beldurrez edo. Eskola nolakoa zen kontatzen du. Maistretako batek helduentzako gau-eskolak ematen zituen Mandiolagainekoa baserrian. Eskola eginda zegoen bera etorri zenerako. Nola egin zuten entzuna zuen, eta entzundakoa kontatu du.

3. Ogia zortzi egunetik behin egiten zuten

- **Erref**: EIB-093/009
- **Iraupena**: 0:04:15. **Hasi**: 00:12:05. **Bukatu**: 00:16:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Antzina, baserrian denetik ekoizten zen: ogia, sagardoa... Etxean zegoenarekin bizitzen ziren familiako guztiak. Ogia nola egiten zuten kontatzen du: Ezkaregiko errotara eramaten zuten irina. Zortzi egunetik behin egiten zen ogia, aste guztirako. Labea nolakoa zen kontatzen du. Ogi masari zati txiki bat kentzen zitzaion eta irin artean gorde astebetez, legami bihurtu arte. Hurrengo astean erabiltzen zen.

4. Garo sailak Kalamua mendian

- **Erref**: EIB-093/010
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:16:20. **Bukatu**: 00:17:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Mandiolaazpikoa baserriko sailetan zer eta nola ereiten zuten kontatzen du. Baba, garia, garoa... Garo sailak Kalamua mendian egoten zirela dio, goi aldean.

5. Garia nola ereiten zuten

- **Erref**: EIB-093/011
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:17:50. **Bukatu**: 00:21:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Garia azaroan ereiten zuten eta prozesua kontatzen du. Gari-jotzeko makina zazpi edo zortzi etxetan zela kontatzen du: nolakoa zen kontatzen du. Zazpi edo zortzi baserrik osatzen zuten soziedadea: Hiru "Itturruagak" (Iturrao), bi Mandiolak, Azpirik, Asolagainekoak...

6. Salmentarako neurriak eta orduko merkatu plaza

- **Erref**: EIB-093/012
- **Iraupena**: 0:05:08. **Hasi**: 00:21:12. **Bukatu**: 00:26:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
"Imiñia" (imina) eta anegaerdi neurriak eta haien balioak aipatzen ditu. Imilauna baba neurtzeko izaten zen. Garirik ez zen saltzen. Plazara bajatzen zen Dominga. Orduko plaza nolakoa zen kontatzen du. Esnea ere saltzen zuten. Ontzietan. Asto bat edo bi eramaten zituen karga lanetarako. "Plazeroa"k plazako ardura izaten zuen eta hark jasotzen zituen ordainketak. Plaza beteta egoten zen. Ermutik ere joaten ziren erostera. Saltzaileak urrutiagotik etortzen ziren: Berriztik, Zaldibartik... trenean etortzen ziren. Tren geltokian, Mallabiko bi anaia egoten ziren eta baserritarrei karga eramaten egiten zuten lana.

7. Erromeriara Usartzara

- **Erref**: EIB-093/017
- **Iraupena**: 0:04:08. **Hasi**: 00:30:52. **Bukatu**: 00:35:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Eibarrera heldu zenean ezberdina iruditu zitzaion. Herrira apenas bajatzen zen. Erromeriara ere Usartza auzo-gunera igotzen ziren. Herrira San Juan jaietan soilik bajatzen ziren. Usartzako erromerian Ermere trikitilaria gogoratzen du. Baita Benito Baskaran ere. Erromeriara Mallabitik ere etortzen zen jendea. Oinez egiten zuten dena. Ordaindu mutilek egiten zuten, neskek ez. Korro bakarra ezagutu zuen. Jantzi ere dotore janzten ziren. Abarketak eta abarkak Usartzako erromeriara eta herrira, San Juanetan, zapatak. Gurasoak ez ziren gehienetan joaten. Baserria ezin zen hutsik utzi.

8. Anai-arrebekin okerkerietan

- **Erref**: EIB-093/019
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:36:23. **Bukatu**: 00:37:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Gaztetan anai-arrebekin jolasten zuen Domingak batik bat. Siestara joaten zirenean jolasteko tartea hartzen zuten. Anai-arrebak oker asko egindakoak direla dio. Errekara alde egiten zuten. Behin oiloa lumatu zuten bizirik. Kontatu egiten du gertaera.

9. Jolasak eta aisialdia

- **Erref**: EIB-093/020
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:37:50. **Bukatu**: 00:40:45

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Igandeetan Santumotzen elkartzen ziren bailarako gazte guztiak. Kantatu, dantzan egin, panderoa jo... haien artean antolatzen ziren eta igandea pasatzen zuten. Kaskara batzea egiten zuten, korrika egiten zuten..."Harrixa ondo-ondo gordeta" jolasean nola jolasten zuten kontatzen du. Kaleko umeekin sekula ez zutela jolasten dio. Bailaren arteko norgehiagokak izaten zituzten. Beti demandan.

10. Eskolatik ibilaldia Loiolara autobusez; ez ziren heldu

- **Erref**: EIB-093/021
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:40:45. **Bukatu**: 00:44:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Urtean behin egiten zuten ibilaldia eskolatik. Behin Sallobente-Ermuaran eta Idotorbe (San Pedro) auzoetako umeak Loiolara joatekoak ziren autobusean, baina ez ziren heldu. Gertaera kontatzen du. Elgoibarko baserri-auzoetan zenbat eskola zeuden kontatzen du. Eskola nolakoa zen azaltzen du. Liburu batekin txandaka ibiltzen ziren.

11. Artzaintza; udan Kalamuan eta neguan etxean

- **Erref**: EIB-093/022
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:44:07. **Bukatu**: 00:45:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:
Ardiak udan Kalamua mendira eramaten zituzten eta han zaindu beharrik ez zen egoten. Neguan, berriz, etxe inguruan egiten zen artzaintza. Inoiz ez zuten arazorik izan otsoekin, azeriekin edo txakurrekin.

12. Mandiola auzoko lehen kotxea, 4L markakoa

- **Erref**: EIB-093/023
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:45:40. **Bukatu**: 00:47:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:
Mandiolagainekoa baserrikoek ekarri zuten lehen aldiz kotxea, 4L bat. Orduan egin zuten bidea. Berandutxoago Land Rover kotxea ekarri zuten Mandiolaazpikoa baserrira. 1971. urte inguruan egin zuten baserria. Bigarren eskuko Land Roverra erosi zuten eta orduan hasi ziren irteten.

13. Mezara Eibarrera

- **Erref**: EIB-093/024
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:47:58. **Bukatu**: 00:50:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Auzoko ospakizunak

Laburpena:
Mezara Eibarrera jaisten ziren. Lastoz egindako zuziak erabiltzen zituzten: lastargiak. Nolakoa zen kontatzen du. Arratera ere igotzen ziren baina jaietan, San Isidro egunetan... halako egun berezietan. Arrate egunean jendea erruz igotzen zen. Hiru edo lau korro egoten ziren erromerian.

14. Urkiolara oinez San Antonioetan

- **Erref**: EIB-093/026
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:51:13. **Bukatu**: 00:53:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

Laburpena:
Urkiolara oinez joaten ziren Eibarko Mandiola bailaratik eta, bueltan, karga-belarra jasotzen zuten San Antonio izeneko mugatik. Nola egiten zuten eta muga non dagoen kontatzen du. Eibartik trena jarri zutenean Durangora trenez joaten hasi ziren. Gertaera bat kontatzen du; berritasunen aurrean nola erantzuten zuten kontatzen du.

15. Santa Eufemiara kamioian

- **Erref**: EIB-093/028
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:54:27. **Bukatu**: 00:55:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk

Laburpena:
Santa Eufemiara kamioian igotzen ziren, banku luzeetan jarrita.

16. "Don Kortxo" Idotorbe (San Pedro) auzoko abadea

- **Erref**: EIB-093/030
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:56:46. **Bukatu**: 00:59:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Elgoibarko Idotorbe (San Pedro) auzoko mezen berri ematen du. "Don Kortxo" abadea; sermoi oso gogorrak egiten zituen. Arantzazuko fraideak eskean ibiltzen ziren baserriz baserri. Urtean pare bat bider joaten ziren baserrietara, baba sasoian, udazkenean.

17. Eskolatik piper egin zutenekoa

- **Erref**: EIB-093/032
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 01:01:31. **Bukatu**: 01:03:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Behin egin zuten piper eskolatik. Gertaera kontatzen du. Eskolara etxean zegoen lanaren arabera joaten ziren. Lan asko bazegoen baserrian, eskolarik ez.

Transkripzioa
-Trastotxuak izandakuak zarie orduan, ez?
-Bueno...! Umia, nik beti esan dot, danian ume. Baiña oingo aldian... lehen badakizu ze zan? Dana billurra. Etxian be hasarre eitten zeben, eskolara juanda... beti hasarrian billurra. Guk sekula baten ein genduan piper, bueno piperrik ez genduan ein. Han egoten zan etxetik harutz zelai bat, ta egoten zian mallabi txiki-txiki-txiki horrek gorrixok, dana beteta, ta pentsau genduan “Eskolaruzkuan hortxe batzuk jan ein bihar dittugu”. Jun giñan ta igarri be denporia pasau jakun. Ta Arrateko erlojuak joten zaban orduan, dana kanpai guztiak, ta eskolia pasauta ta eskolara juteko billurretan. Ta gero han, ezin jun eskolara, ta han harutzauko txabola baten eon giñan eskolako ordua pasau arte ta gero etxera.
-Amaittu arte?
-Amaittu arte. Guk ez genduan kontau piper ein genduanik. Bestela billurra.
-Ta ez zian, e...
-Ez giñan jun eskolara. Baten sekula horixe ein genduan ta berian igarri barik mallabi batzen denporia pasau jakulako.
-Baiña orduan ez zian gurasuak enteratzen?
-Ez zian enterau. Iñobe ez zan enterau.
-Ez zan izaten oingo moduan...
-Oingo moduan eskolia falta izan ta etxera papelik eta ez zan izaten, e. Oker gogorra eitten bazenduan bai, zeozer txarra eitten bazenduan.

-Eta beti juaten ziñazien edo...?
-Eskolara? Goixian ittulia bazeuan ganauan aurrian, haura, ta bestela ardi zaintzia neguan, ta atsaldian eskolara, hurrenguan goixian, ta halaxe. Edo umia zaintzia txikixaua edo beti zeozer.
-Bai, gitxitan, ez?
-Gitxittan eskolara.
-Beti biharra etxian?
-Beti biharra etxian.
- Hona esan dozu zenbat urtekin etorri ziñala? Hemeretzikin ez?
-Hemeretzikin, bai. Baiña aurretik be kriada egonda nenguan Armasion ta.
-Ta orduan be juaten ziñan eskolara?
-Bai kriada eskolara... keba! Eskolatik erten hamahiru urte ingurukin guk, komuniua ein ta handik laster. Baiña oingo moduko maestrarik eta, bueno, bueno... Nik esaten dot: oingo moduan eskolan ibili bagiña, bueno...! Oin dabizen moduan umiak hogeta urtiak arte eskolan ta? Bueno...!
-Edo gehixau ez?
-Hoixe ba, gehixau, esan dot ba, karrerak eta...

18. Mahai inguruko ohiturak

- **Erref**: EIB-093/033
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 01:03:40. **Bukatu**: 01:05:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Familia handiak izaten ziren. Bazkaldu, denek plater beretik egiten zuten, mahaiaren erdian jartzen zen plateretik. Sagardoa ere etxean egiten zuten. Egunero baba jaten zuten. Okela ere gatzetan gordetzen zuten. Goserik pasatu zutenik ez du gogoratzen.

19. Sagardoa egiten zuten etxean

- **Erref**: EIB-093/034
- **Iraupena**: 0:04:27. **Hasi**: 01:05:15. **Bukatu**: 01:09:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Etxean dolarea zuten. Sagar motak aipatzen ditu. Sagardoa nola egiten zuten kontatzen du; baita non gordetzen zuten ere. Urtean behin egiten zuten sagardoa, neguan. Txiki-txikitatik edaten zuten sagardoa. Behin mozkortu zela kontatzen du.

20. Okela gatzatu

- **Erref**: EIB-093/035
- **Iraupena**: 0:04:11. **Hasi**: 01:09:42. **Bukatu**: 01:13:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Okelak gatzetan gordetzen zituzten; zezinatu egiten zuten. Nola prestatzen zuten kontatzen du. Gatz-kutxan gordetzen zuten. Gatza Elgoibarren erosten zuten. Gatz larria izaten zen. Kalean arraina (bakailaoa, olioa...) erosten zuten. Ez gaur egun beste ordea. Gosariak eta afariak nolakoak ziren kontatzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-06

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com